

El món de l'edició amaga sorpreses que trenquen amb la realitat dels best-sellers o amb les llibreries ocupades per exemplars en pugna per l'atenció del lector, sorpreses que s'amaguen després de somnis silenciosos i anònims fins que, un dia, prenen la forma de llibre...

L'especial història d'amor que els comentaré té els ingredients mínims imprescindibles en tota obra literària: editor o editora, autoria i contingut narratiu. El primer és **Joaquín Ciáurriz**, la segona,

Amparo Hurtado

i el tercer és ni més ni menys que

Pío Baroja

Ciáurriz va descobrir a l'autor basc a través de L'arbre de la ciència, novel·la semi autobiogràfica que Baroja va publicar el 1911. Li va agradar el seu estil, senzill, directe. Li va agradar l'autor, la seva vida, la seva forma de pensar. Li van interessar els prejudicis creats a l'entorn del seu personatge. Va començar com a lector empedreït per acabar com a col·leccionista fins a reunir 70 exemplars de primeres edicions, 200 monografies, articles i obres completes. Ciáurriz, advocat, empresari, sempre va voler dedicar-se a les activitats culturals, però va postergar aquest desig fins arribar a la jubilació. I quan va arribar aquest dia va ajuntar somnis, va voler donar una altra dimensió a la seva gairebé obsessió per Pío Baroja, i va crear una col·lecció exclusivament dedicada a aquest autor, però no per reeditar la seva obra sinó per recollir diferents opinions i punts de vista sobre l'escriptor, despullar l'autor del

segle XX amb opinions del segle XXI i aconseguir així la distància suficient per oferir, potser, una nova versió del personatge.

Amparo Hurtado, doctora en Filologia Hispànica, catedràtica de Llengua i Literatura espanyoles, també traductora, es va passar anys llegint a l'autor basc atreta per la seva prosa, tan allunyada d'Azorín o Unamuno als quals considera en excés retòrics, interessada per la seva actitud i la seva visió anarquista de la vida, la seva tècnica narrativa. Els seus alumnes de batxillerat van arribar a associar aquest entusiasme amb un cert nepotisme literari, pensant que la seva professora de literatura era parenta llunyana d'Andrés Hurtado, personatge de L'arbre de la ciència. De l'interès per l'obra literària, va passar a estudiar la vida de l'escriptor, la de la seva família i el seu entorn, i a Els Baroja. Memòries familiars, llibre publicat el 1972 per Julio Caro Baroja, Amparo Hurtado va trobar la figura d'una dona de quí el seu nom la història no l'havia registrat adequadament, la germana de Pío, la mare de Julio: Carmen Baroja (Pamplona, 1883 - Madrid, 1950).

Julio Caro citava en el seu llibre unes memòries i records escrits en els últims dies de la seva mare que Amparo va buscar per tot arreu, en biblioteques, arxius i llibres de vell. No va trobar el que buscava, excepte aparicions puntuals de Carmen en biografies de Pio. Al final, va decidir prendre la via més directa i es va dirigir per escrit als Caro Baroja que mesos després la van rebre a la casa de Vera de Bidasoa, on conservaven textos, poemes i altres escrits de la seva mare. I també les memòries, encara que no va ser fàcil localitzar-les. Era novembre de 1993 i cinc anys després va arribar a les llibreries Carmen Baroja i Nessi. Records d'una dona de la generació del 98, publicat per Tusquets. Arribats a aquest punt era gairebé inevitable que Ciáurriz, l'editor dedicat a Baroja, i Hurtado, l'autora descobridora d'una ignorada germana, es trobessin. La posada en comú d'afinitats es va produir a l'Ateneu Navarro el gener del 2017, on la segona va intervenir com a ponent en el primer reconeixement públic que rebia Carmen, la dona que va viure a l'ombra dels seus germans, Pío i Ricardo, i la memòria de la qual, com la de tantes dones de la seva època, va amagar l'obscurantisme franquista.

La col·laboració entre Ciáurriz i Hurtado s'ha concretat en un petit volum de la col·lecció Baroja (& Jo), que fins a la data acumula vint títols on coneguts personatges **Andrés Trapiello, Soledad Puértolas, Bernardo Atxaga**

o

Eduardo Mendoza

, entre d'altres, escriuen sobre Pío Baroja, opinen sobre la seva vida i obra, la jutgen o la interpreten. Cap d'ells va conèixer a l'autor i només el llibre d'Amparo Hurtado s'escapa de la figura de l'escriptor per centrar-se en la seva germana. Aquest volum, de tot just cent pàgines, és el complement gairebé indispensable del llibre de memòries de Carmen, la història detallada del laboriós procés de recerca d'aquests records, de la seva localització a la casa dels Caro Baroja i del treball d'Amparo Hurtado per posar en ordre escrits desordenats conservats en una vella carpeta. Germana estimada, així es titula el volum, d'Ipso Edicions, és també la recuperació de la figura perduda d'aquella generació de dones cultes, feministes, fundadores

Carmen Baroja, la germana oblidada de Pío

Escrit per Ma. Eugènia Ibáñez
dijous, 14 de febrer de 2019 01:01

del Lyceum Club Femení de Madrid que Serrano Suñer, a mitjans de 1939, va lliurar a la Secció femenina per esdevenir el Cercle Medina. Però per llavors la història ja havia canviat.